

כנסים

לשון ראשון וראשוני הלשון

צ'יפי מזר

לשון ראשון -

כנס ראש הממשלה לשפה העברית

בשיתוף משרד התרבות והספורט ובחסות מפעל הפיס
היכל התרבות ראשון לציון,
8-5 בפברואר 2013, כה-כח בשבט תשע"ג

מבט כללי: פרסים ומופעים

הכנס, הנערך זו השנה השישית, התקיים הפעם בשנה שבה חוגגת ראשון לציון 130 שנה להיווסדה. הוא נועד לסמל את הקשר של ראשון לציון עם השפה העברית ולהעלות על נס את תרומתה של העיר - בעבר מן המושבות הראשונות של ההתיישבות הציונית בארץ - להחייאתה של העברית שנמה לה אלפיים. 'בראשון לציון הוקמו גן הילדים העברי ובית הספר העברי הראשונים בעולם', אומרים יוזמי הכנס בגאווה.

לאורך ארבעת ימי הכנס וערביו הופיעו על בימות ההיכל חוקרים, אנשי רוח, סופרים, משוררים, פוליטיקאים, אנשי תקשורת ואמנים והציגו בעברית את פניה הרבים והמגוונים של השפה, שהוחייתה לה יחדיו. הם הביאו במלל ובזמר את שפת המקרא והמשנה, שפת הסופרים והמשוררים (חיים גורי, חנוך לוין, יונה וולך), השפה הפוליטית, שפת הילדים, שפת הנוער, שפת היקים, שפת הגשמים, שפת האינטרנט והטלפונים הסלולריים, שפת הגאגא של אוהד נהרין, שפת תשבצי ההיגיון, שפת הטולקינים, ועוד.

את הכנס פתח טקס הענקת פרס ראש הממשלה ללשון העברית על שם אליעזר בן יהודה. הפרס, על סך 70,000 שקלים, אשר נועד לעודד ולקדם את שימורה וטיפוחה של השפה העברית, הוענק השנה לסופר חיים באר. בכנס הוענק גם פרס ראש העיר ראשון לציון על שם מאיר אריאל, על יצירתיות בשפה העברית. הפרס, על סך 50,000 שקלים, הוענק השנה ליוצר ערן צור. הקהל, המורכב ברובו מגמלאים, מורים, גננות ושוחרי עברית, מילא את האולמות ברוב המושבים, שהיו פתוחים לקהל הרחב בלי תשלום. באחד המושבים (על לשון המשנה) אי אפשר היה שלא

להבחין באולם במראה המרענן של כיתה של תלמידי בית ספר תיכון (שהגיעו מרצון? במצוות המורים?)...

במופעים שנערכו בערבים היו האולמות מלאים עד אפס מקום. רבים התאכזבו (כמוני) כשהתברר כי כל הכרטיסים נמכרו מבעוד מועד. ראוי לציין כי מחירי הכרטיסים היו עממיים מאוד: 45 שקלים בלבד.

בערב הפתיחה הופיעה הזמרת חוה אלברשטיין עם להקתה במיטב שיריה - החדשים והמוכרים כאחד. על המופע כתב רוביק רוזנטל במדורו 'הזירה הלשונית' (מעריב, 8.2.2013) תחת הכותרת **המילה הנחמדה ביותר**: 'בטקס הפרס הופיעה חוה אלברשטיין במופע מפעים, שהוכיח שוב שהיא היום הזמרת הישראלית הגדולה מכולן. בין היתר סיפרה על העברית בבית הוריה. אביה היה נאמן לעברית, שאותה הכיר מלימודיו כילד יהודי בפולין. אמה לא ידעה עברית, כרובן של הנשים היהודיות, ועל כן הלכה לאולפן עם עלייתם ארצה. השפה נראתה לה קשה ולא נעימה למדי, והיא הלכה בכל יום ללימודים בתקווה לפגוש מילה נעימה שתשנה את דעתה על הצליל העברי. יום אחד חזרה מלאת שמחה הביתה ואמרה: מצאתי את המילה הכי נעימה ונחמדה בעברית. זקפו בני המשפחה אוזניים, והאם אמרה: המילה היא 'אומללה'.

בערב השני נערך המופע 'היסיפיקו החיים?' - שירת חנוך לוין, במלאת 70 שנה להולדתו ולקראת השקת ספר-דיסק חדש מכתביו.

בערב האחרון נערך המופע 'איך אומרים בעברית צחה - קסמי השפה הגששית' - ערב מחווה לגשש החיזור. היה זה מופע מרגש (כך שמעתי מפי מי שזכו להיות בו) בהנחיית שייקה לוי ובהשתתפות רוביק רוזנטל, קובי לוריא, יוני בלוך, מוקי, דורי בן זאב, צביקה הדר, דני סנדרסון, מאור כהן, קובי אפללו, עידן אלטרמן, גורי אלפי, דני שטג, אריאל זילבר ואחרים.

וכך כותב רוביק רוזנטל בתוכנית הכנס על קסמי השפה הגששית:

שלישיית הגשש החיזור, שפעלה לאורך כמה עשורים החל משנת 1963, שינתה את פני העברית הישראלית. היא עשתה זאת בעיקר בשנות השישים והשבעים, שנות התפר שבין העברית הפלמ"חאית הרוויה בערבית והאשכנזית הרוויה בידיש, לבין העברית של שנות התשעים והאלפיים.

הגששית אהבה לערבב משלבים, בין השפה הגבוהה והנמוכה, הסלנג והאסוציאציות מהמקורות מ'חוח הצחוק בין שושני הבכי', ועד 'הבאתי לך אותה גוטה'.

הגששית שיחקה עם העברית ועם הדקדוק המיוחד שלה. מ'טרם הספיקותי' ועד 'עברתי את שמי לעבריתית', מ'הצחקתיהוך' ועד 'אכזבתינוני'. הגששית

הפליאה במשחקי מילים נוסח 'ארנק עור מפלסטיק' ו'המצב משתפר לרעה'.

הגששית השאירה מילים וצירופי לשון שהפכו חלק בלתי נפרד של העברית הישראלית: 'ישראלוף', 'שאלה שאלתית', 'המפתחות בפנים', 'נשרוף את המועדון' ועוד רבים.

הגששית העלתה אל הבמה את השפה הספרדית הישראלית, שבה דיברו הספרדים שנמצאו בארץ ישראל מדורי דורות והתרכזו בעיקר בירושלים.

מושבי הכנס

נסקור את תוכנית הכנס ונביא שביבים מהנאמר בהם (מטבע הדברים לא נכחתי בכל המושבים); על חלקם אני כותבת מתוך התכנייה):

· **אסתר שפירא הייתה אומרת** - לחשוב מחוץ לקופסה - יצירתיות ותקשורת בשפת הילדים, בהשתתפות - דתיה בן דור, פרופ' גלעד צוקרמן.

במפגש, שנשא את שמה של אסתר שפירא, 'הגנת העברית הראשונה', גלעד צוקרמן חזר על עיקרי הדברים שכתב בספרו השנוי במחלוקת 'ישראלית שפה יפה'. דתיה בן דור קראה, ניגנה ושרה עם הקהל משירי הילדים השונים והחינניים שלה, שהם נכסי צאן ברזל לכל הורה, מורה, גננת וילד. 'הילדים הם אלה שקובעים את השפה' אמרה דתיה, שרבים משיריה החביבים משחקים בשפה ובחוקיה ומקריבים את הנושא לילדים בטבעיות ובכיף.

· **רעות עברית** - מושב מחווה לחיים גורי והענקת מדליית העיר ראשון לציון - ערש השפה העברית - למשורר. השתתפו: חיים גורי, יעל גורי, רוני סומק, פרופ' חיה שחם, ד"ר אורי הולנדר, ד"ר צביה ולדן. הרכב מוזיקלי - רעות יהודאי, טל כהן, אלון דעי, דני שניידרמן.

רוני סומק הנחה מפגש מעורר השראה עם המשורר חיים גורי. המפגש נפתח בשירת 'שיר הרעות'. אני מודה: לשיר את השיר המיתולוגי הזה ששבעים ויותר שנות רעות ושכול אצורים בו, כשמחבר המילים, בן דור המייסדים של המדינה הזו, הנערץ על בני דורי, סב בן 90, יושב על הבמה - הייתה זו חוויה חד פעמים ובלתי נשכחת עבורי.

גורי סיפר כי גדל בבית חילוני, ואפילו בר מצווה לא חגגו לו. 'בגיל 27 ניצבתי מול ארון הספרים וחשתי עד כמה ידדי ריקות', סיפר, ורק אז, כשהחל ללמוד באוניברסיטה, ישב וקרא בצימאון גדול בתנ"ך ובמקורות.

פרופ' חיה שחם וד"ר אורי הולנדר ניתחו את שירי גורי. פרופ' שחם דיברה על ההבדל בין שירי הראשונים, שבהם מעטים הארמזים למקורות היהודיים, לבין שירי המאוחרים יותר שהם רוויי ארמזים; כל זאת בעירוב מופלא של שפת המקורות עם העברית העכשווית. פרופ' שחם הדגימה את ההשפעה הרבה שהייתה לשירת אלתרמן על שירת גורי.

גורי הודה לפרופסור שחם ולד"ר אורי הולנדר על ניתוחיהם המאלפים, ואמר בחצי חיוך: 'אני לא אוהב שהיא מדברת על הקשר לאלתרמן...'

ממד מרגש נוסף בערב היה נוכחותה על הבמה של יעל גורי, בתו של המשורר, שקראה את השירים באוזני הקהל. 'בתי הבכירה, את פשוט מפרשת נכון את הטקסט' אמר האב הגאה לבתו (אמה - רעייתו - ישבה באולם).

ראש עיריית ראשון לציון דב צור העניק לגורי את מדליית העיר ראשון לציון. 'אני חייב לך תודה אישית', אמר צור. 'אבי היה מהילדים שהצלת במחנות העקורים בהונגריה'. והרי לכם עוד ריגוש... לסיום, לאחר שגורי הודה על ערב המחווה, ולאחר ששר עם האומנים והקהל את שיר הקברניט והבלדה על יצחק שדה, ביקש גורי לשיר שיר. בקולו הבוטח רב העוצמה הוא שר את המנון פועלי ציון. הוא שר אותו מתוך הזיכרון, כמובן, כיאה לאיש שהדהים תמיד וממשיך להדהים ביכולתו לדקלם שירים רבים מתוך הזיכרון. השיר - 'שבועה' שמו - נכתב ביידיש בשנת 1902 בידי יהושע פלוביץ' מוילנה, הלחין אותו אברהם משה ברנשטיין ותרגם לעברית אברהם לוינסון. אביא כאן את השיר במלואו, מתוך יראת כבוד למשורר ולשיר שבחר לשיר בסיום ערב המחווה לכבודו, שיר המסמל את החלום הציוני שגורי הגשים בחייו והנציח בשיריו.

שְׁבוּעָה

נְרִימָה יְדִינֹו, נְרִים וְנִשְׁבַּעֲנוּ
בְּדִגְלֵ צִיּוֹן, בְּאֲדַמַת הַמְּכוֹרָה,
בְּכָל הַקְּדוּשׁ וְיִקָּר לְכַלְנֹו,
בְּשֵׁם גְבוּרִים וְחֶרֶם הַשְּׁבוּרָה.

נִשְׁבַּעֲנוּ לְשֹׁבֵר אֶת כְּבִלְיוֹ שֶׁל עַמּוּנוּ
יְדִיו לְהִתִּיר, הַפְּצוּעוֹת וְכַבּוּלוֹת.
לְפָרֵק עַל הַרְשַׁע מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ,
חֹזַמַת הַגּוֹלָה לְנִתְּץ עַד הַיְסוּדָה.

וְאִם גַּם נִמּוּתָה אֲנִי חֲלוּמֵנוּ;
אִם גַּם לֹא נִזְכָּה הִבִּיאֹו לְקִצּוֹ -
אֲזִי אֶת הַדְּגָל נִמְסָר לְאַחֵינוּ
וְהֵם שִׁיבִיאוּ הָעַם לְאַרְצוֹ.

- **מילון 'בן יהודה שטראסה'** - יקית מדוברת בארץ ישראל. מועדון עברי מארח, בשיתוף אגף מורשת וארגון יוצאי אירופה. בהשתתפות: ראובן מרחב - יו"ר ארגון יוצאי מרכז אירופה, אילנה אלרואי ברוש - יועצת תוכן המילון, יהושע שפיר - מרכז ועדת המילון. יוצרי המילון סיפרו על התהליך המשותף של כתיבת המילון ואמרו כי לא שיערו בנפשם שתהיה לו הצלחה כזאת. הם דיברו גם על תחושת הבושה שחשו כילדים, נוכח העובדה שהוריהם והם מדברים בשפת הצורך. דוגמה לכך סיפקה אילנה אלרואי ברוש. היא סיפרה כי היו לה בילדותה עוד שתי חברות מבתיים יקיים שדיברו בהם בגרמנית, אך בכל שנותרהן כילדות וכנערות הן לא העזו לדבר גרמנית ביניהן! ראובן מרחב סיפר אנקדוטה מחיי משפחתו: יום אחד שאל מראיין את דודתו בת ה-90: 'את כל כך הרבה שנים בארץ. את לא מתביישת שאת עוד לא יודעת עברית?' ענתה הדודה: 'יותר קל להתבייש מאשר ללמוד עברית'.
 - **חמדה וחמודותיה** - על חמדה בן יהודה, האישה שמאחורי אליעזר בן יהודה, בהשתתפות: פרופ' יפה ברלוביץ', ד"ר רעות גרין, פרופ' מרגלית שילה, ד"ר צביה ולדן, דורין אטיאס. הנשים שהופיעו במושב זה שרטטו את דמותה (הפמיניסטית?) של חמדה בן יהודה, את חתירתה ללא לאות להוצאת מילון בן יהודה ואת תרומתה הראויה לציון למפעל החייאת העברית. כידוע, חמדה בן יהודה היא שחידשה את המילה אופנה (חידוש הגזור מן המילה אופן על פי הצרפתית - mode). בתוכנית הכנס מובא הטור הראשון בנושא אופנה שכתבה חמדה בן יהודה **בהשקפה**, יום ג', א' תמוז, תרס"ד, גיליון ל"ו: 'הפעם הראשונה בימי חייה תבוא האופנה בשערי העיתונות העברית. בפחד ובחרדה אמיתית אני כותבת שורות אלה. מי לא ילגלג? מי לא יצחק לי? מי לא ידינני לחובה? ומי יודע, אם גם לא יחרימני? כל תקוותי אל הקוראות הנחמדות... הן תבינוני כי רובן מבקשות ללבוש בטעם'.
- מכאן ועד הזמנת יועצת האופנה הסלבריטאית דורין אטיאס לדבר במושב זה חלפו רק 90 שנה... ד"ר צביה ולדן הזמינה את גיל חובב, נצר למשפחת בן יהודה, לעלות לבמה ולספר את הסיפור המשפחתי על 'דוד ומשה'. וכך סיפר גיל בלשונו הציורית: 'כששכבה חמדה על ערש דווי בביתה, ציוותה כי יביאו אליה מיד את "דוד ומשה". בני המשפחה מיהרו למלא אחר מצוותה באמצעות מכשיר הקולחוט (כך קראו בביתה למכשיר שאנו קוראים לו בשם טלפון).

לא חלפה שעה ארוכה ובבית התייצבו דוד בן גוריון ומשה שרת... חמדה השביעה אותם שימשיכו בהוצאת המילון של בן יהודה ואיימה שלא תחזיר נשמתה לבורא כל עוד אינם מתחייבים בפניה לעשות כן...'

• **מקדמת דנ"א** - השפה של הגנום והגנום של השפה. מרצים: פרופ' גלעד צוקרמן ופרופ' צחי פלפל (מכון וייצמן).

שני החוקרים דיברו על ההקבלה בין הגנום האנושי לבין השפה ועל הדמיון בין היווצרות לשונית בהחייאת שפה לבין האבולוציה של יצורים חיים.

• **קנקן חדש מלא ישן** - שפת המשנה והעברית של ימינו. השתתפו: יוכי ברנדס, פרופ' אביגדור שנאן, רוביק רוזנטל. מנחה: קובי אריאלי. מוסיקה: מיכה שטרית ורון שפירא; יוני אילת ושחר בורק.

פרופ' שנאן דיבר על המעבר מלשון המקרא ללשון המשנה והביא טקסט שכתב אבא בן דוד ובו 'תרגום' מלשון המקרא ללשון חז"ל. פרופ' שנאן ורוביק רוזנטל הביאו דוגמאות לצירופים רבים שנוצרו בלשון חז"ל ושגורים בפינו: אל תסתכל בקנקן, ביני לבין עצמי, בינו לבניה, אי אפשר, ישראל סבא, חלומות באספמיא, מגדלים פורחים באוויר, אוזניים לכותל, לכל סיר יש מכסה, ואחרים, ופתגמים מפרקי אבות: היום קצר והמלאכה מרובה, אמור מעט ועשה הרבה, לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד, שנא את הרבנות, עשה לך רב וקנה לך חבר, המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, הכול צפוי והרשות נתונה, אם אין קמח אין תורה, הווי מקבל בשלום כל אדם, הווי זנב לאריות ולא ראש לשועלים, ועוד.

יוכי ברנדס דיברה על הדרך שבה היא בוחרת את המילים כדי להביא את ניחוחות השפה של התקופה שבה התרחשו סיפורי הרומנים ההיסטוריים שהיא כותבת, וזאת מבלי לכתוב בשפה ארכאית. כדוגמה הביאה שתי מילים שלא יכלה לכלול בספרה האחרון **הפרדס של עקיבא**, כי הן לא היו קיימות בשפה בתקופה היא: מות, תסכול.

הקהל שר עם יוני אילת שירים המבוססים על מילים מן המקורות. לסיום הופיע מיכה שטרית בשירה של פסוקים מפרקי אבות. אהבתי מאוד את החיבור בין הפסוקים ללחנים שכתב. קובי אריאלי הנחה את המושב בהומור יהודי ישראלי שנון.

• **איך בן יהודה היה אומר חחחח** - עברית אינטרנטית. העברית באינטרנט ומצבה של השפה העברית בעולם הרשתות החברתיות. השתתפו: האלוף במיל' עוזי דיין, ד"ר כרמל וייסמן, ירון טן ברינק, גדי שמשון, קונסטנטין לורי, גל מור. מנחה: דנה ספקטור.

את המושב על העברית המתהווה ובוטטת במרשתת פתח השחקן אלכס אנסקי בקריאת שני שירים: 'הנערה שקוראים לה עברית' מאת דן פגיס ו'סונטת הבניינים' של יהודה עמיחי. היה זה חלק מיוזמה ראויה לברכה של מפעל הפיס: כה אמרה השירה - הקראת שירה בכל כינוס בכל רחבי הארץ.

אל הדוברים הצעירים במושב זה, שכולם פעילים מאוד במרשתת, הצטרפו 'המבוגר האחראי', האלוף במיל' עוזי דיין, שהוא כיום יו"ר מפעל הפיס, וד"ר כרמל וייסמן שכתבה יחד עם אילן גונן את הספר **עברית אינטרנטית**. המשתתפים תיארו את הלשון המתהווה ברשת באבולוציה מתמדת, כשכל מילה חדשה שוטפת כמו נחשול של וירוס. הם קבלו על כך שבעידן התקשורת האינטרנטית אנשים ממעטים לתקשר ביניהם באמת ועל כך שבישראל שיח השנאה במרשתת גדול יותר מאשר במקומות אחרים.

להלן דברים מתוך התוכנייה על המושבים שלא נכחתי בהם, לצערי:

• **מילון צעיר 1+130 - 'מילים שאין'**

בטקס שנערך במסגרת הכנס הושק **מילון צעיר** שכתבו בני נוער תושבי העיר לכבוד חגיגות 130 שנה להיווסדה של ראשון לציון. 'המילון הצעיר' כולל 131 מילים (כמניין שנותרה של העיר ועוד אחת לשנה הבאה) ובו מילים שחידשו בני הנוער.

מעניין וחשוב לשים לב לדבר הנוער' המופיע בתכנייה הפסטיבל. וכך כותבים שם ליאור חיימוביץ', מאי דיירי ופאר שגיב, בין השאר: 'העיר ראשון לציון הייתה העיר הראשונה שבה לימדו בעברית את כל מקצועות ההוראה, העיר הראשונה שבה הוקם בית הספר העברי הראשון בעולם, בית הספר "חביב", שבו לימדו בעברית.

אי לכך ובהתאם לזאת, אנו, בני הנוער של ראשון לציון, נהיה הראשונים שיציעו מילים חדשות ועדכניות לשפה העברית, בתקווה לעודד אחרים ללכת בדרכה. השפה העברית היא השפה שלנו, היא התרבות שלנו, היא המסורת שלנו והיא צריכה להשתנות ולהתפתח, כמו החיים עצמם. שפה חיה היא שפה מתחדשת ומתעדכנת, אשר מתאימה את עצמה לעולם הטכנולוגי והדינמי של המאה ה-21. מדי יום נוספים לחיינו אינספור המצאות וחידושים שרובם פונים בעיקר לקהל הצעיר – הפיצים (החלופה העברית לגאדג'טים) למיניהם, כמו אייפון או טאבלט עם כל מיני אפליקציות ואייקונים ועוד שלל מילים לועזיות, השגורות בפי הנוער. לפיכך אין מתאימים מאיתנו להיות בין המחדשים הגדולים של השפה העברית!

אנו מגישים לכם בזאת את מילון המילים החדשות שלנו בתקווה שייקלטו הן בשפת הדיבור והן על ידי האקדמיה'.

עד כאן דבריהם חוצבי הלהבות של הנערים, ולדוגמה הם מביאים מילים חדשות במילון הנוער (עריכה- עטרה אופק):

ליברל = חרותני; וטו = איסור; רטוריקה = שפנוע / לשנוניות / שפתנות;

רטוריקן = שפתן / שפתן; גלובליזציה = עולמות / אחדדיות

הם מביאים דוגמאות גם למילים הקשורות בעולמם המיוחד של בני נוער בעלי מגבלות פיסיות: כסא גלגלים ממונע = קְסָנֶע / קְסָנֶע, ועוד.

• **החד פעמית** - על יונה וולך. השקת הספר: 'זאת היונה - יונה וולך השירים, המחברות הגנוזות, הראיין'. בהשתתפות אגי משעול, הלית ישורון, ד"ר דנה אולמרט, להקת 'עלמא'.

• **עברית בפוליטיקה** - המעבר משפת התקשורת לשפה הפוליטית, בהשתתפות: אורי אורבך, מרב מיכאלי, דניאל בן סימון, מיקי רוזנטל, ד"ר אבשלום קור. הנחיה - רזי ברקאי.

• **מפגש ההיגיונריה** - למחברים ולפותרים של תשבצי היגיון.

• **כנס ארצי של עמותת טולקין הישראלית.**

• **א"ש לילה** - אימוני שפה שעשועי חידות משחקי לשון וקטעי מוסיקה.

• **עברית בתפוצות** - המפגש בין העברית ללשונות היהודים. משתתפים: ד"ר מאיר בוזגלו, פרופ' אנדרה היידו, ד"ר אורנה בזיז. מוסיקה: היצירה 'אחד מי יודע' - על פי מחזור לחנים בשפות יהודיות לשיר הנודע מההגדה, מאת ובהשתתפות אנדרה היידו, וחברים מאנסמבל האומן ח"י. זמרים-סולנים: יאיר הראל ומירב בן דוד, יונתן ניב - צ'לו, נורי יעקובי-סמפּלר - ויולה, אריאל קסיס - קאנון.

• **מורים את הדרך בעברית** - מפגשים אקדמיים בשיתוף המכללה האקדמית לחינוך על שם דוד ילין ומשרד החינוך.

נושאי המפגשים:

היו זמנים - המורים הראשונים לעברית בארץ: החותן והחתן מרחיבים את העברית - על חידושי המילים של יחיאל מיכל פינס ודוד ילין - ד"ר קרן דובנוב; דוד ילין והוראת העברית - הגב' רחל אוסטרובסקי.

לשון הטקסטים - דמות התלמיד בטקסטים ללימוד העברית בכורדיסטן האירנית' - ד"ר יפה ישראלי; 'השיח המדעי בספרי הלימוד' - פרופ' נורית פלד אלחנן; 'צירופי צמידות' - ד"ר רבקה בליבוים.

שפה, מוח ויצירתיות - 'תרומתם של טקסטים גרפיים לטיפול האוריינות בגיל הרך' - פרופ' חוה תובל וד"ר עינת גוברמן; 'האתגר שבקריאת עברית לא מנוקדת' - ד"ר עמליה בר און.

אנו נהיה הראשונים

כשבוע אחרי הכנס הופיעה בעיתון 'מעריב' (ביום 13.2.2013) ידיעה שכותרותיה:

ראש בראש בין שתי המושבות הוותיקות

ראש פינה נגד ראשון לציון: מי החלוצים בלימוד עברית?

במושבה הצפונית טוענים: ביה"ס העברי הראשון נוסד אצלנו, ובין מנהליו היה סבו של

נתניהו. בראשל"צ עונים: בן יהודה בעצמו עזר למורים שלנו

אין זה מענייננו ומתפקידנו להיכנס כאן לוויכוח ולחקר האמת ההיסטורית (אנשי ראש פינה הודיעו שיפנו לראש הממשלה ויבקשו שהוא יכריע בוויכוח אחת ולתמיד...), אבל שני דברים אפשר לומר בוודאות ובסיפוק:

הראשון - תחיית העברית היא הצלחה שאין עליה ויכוח. להצלחה, כידוע, אבות רבים ולתחיית העברית - שותפים רבים.

השני - הכנס הצליח לעורר עניין, ובכך השיג את מטרתו.

ולנו לא נותר אלא לחכות לכנס הבא בראשון לציון ולכנס נוסף לתפארת השפה העברית שייזמו בראש פינה...